

Maahanmuuttajien representointi Osmo Soininvaaran

PISA 12 -tuloksia käsittelevässä blogitekstissä ja sen kommentteissa

Kandidaatintutkielma

Eve Kolari

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

Huhtikuu 2015

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Eve Kolari	
Työn nimi – Title Maahanmuuttajien representaatio Osmo Soininvaaran PISA 12 -tuloksia käsittelevässä blogitekstissä ja sen kommentteissa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2015	Sivumäärä – Number of pages 24
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä tutkielmassa selvitän diskurssianalyysin avulla, miten maahanmuuttajia representoidaan eli millaista kuvaa heistä luodaan vihreiden kansanedustaja Osmo Soininvaaran PISA 12 -tuloksia käsittelevässä blogitekstissä ja sen kommentteissa. Maahanmuuttajat ovat Suomessa verrattain uusi ja koko ajan kasvava väestöryhmä, joten on varsin mielenkiintoista selvittää, miten tätä uutta väestöryhmää representoidaan.</p> <p>Joulukuussa 2013 julkaistuista PISA 12 -tuloksista käytiin mediassa laajaa keskustelua Suomen heikentyneiden testitulosten takia. Media ei kuitenkaan juuri käsitellyt aihetta näkökulmasta, jonka Osmo Soininvaara nostaa blogissaan esille: Vaikuttiko näytteen valinta Suomen heikentyneisiin PISA-tuloksiin? PISA 2012 -tutkimukseen valittiin ensimmäistä kertaa mukaan kaikki Suomen koulut, joissa oli tutkimuksen teon aikaan vähintään viisi maahanmuuttajataustaista oppilasta. Tutkimuksen otos erosi siis aiemmista tutkimuksista.</p> <p>Tutkimuskysymykseni on: Millaista representaatiota maahanmuuttajista rakennetaan Osmo Soininvaaran blogitekstissä ja sen kommentteissa? Etsin vastauksia tutkimuskysymykseeni seuraavien alakysymysten avulla: Mitä sanavalintoja blogitekstissä ja kommentteissa käytetään? Millaisia arvottavia ilmauksia blogitekstistä ja kommentteista löytyy?</p> <p>Diskurssianalyysin avulla muodostin Soininvaaran blogitekstistä ja sen kommentteista neljä erilaista maahanmuuttajadiskurssia. Nämä diskurssit ovat: <i>maahanmuuttajat pedagogisena haasteena ja uhkana</i>, <i>maahanmuuttajat köyhinä lähiöasukkeina</i>, <i>maahanmuuttajat kyvykkäinä oppijoina</i> ja <i>puolustava suhtautuminen maahanmuuttajiin</i>.</p> <p>Aineiston vallitsevimmissa diskurssissa maahanmuuttajat nähdään <i>pedagogisena haasteena ja uhkana</i>. Tähän diskurssiin kuuluvia kommentteja on aineistossa eniten. Vallitsevan diskurssin kanssa vuoropuhelussa on useimmiten <i>maahanmuuttajia puolustava diskurssi</i>. Kommenttiketju rakentuu monessa kohtaa aineistoa näiden kahden diskurssin vuoropuhelulle. Kaksi muuta muodostettua diskurssia pääsevät aineistossa ääneen vaihtelevasti.</p> <p>Maahanmuuttajista rakennetaan aineistossa siis sekä positiivista että negatiivista representaatiota. Toisaalta maahanmuuttajat nähdään vajavaisen kielitaitonsa takia haasteena ja uhkana kantaväestön oppimiselle ja koulujen yleiselle tasolle, toisaalta taas kantaväestön kanssa samanarvoisina ja yhtäläiset oppimisvalmiudet omaavina koululaisina. Heidät kuvataan myös köyhiksi ja heikosti koulussa pärjääviksi lähiöasukkeiksi, mutta samalla myös kyvykkäiksi oppijoina.</p>	
Asiasanat – Keywords maahanmuuttajat, representaatio, diskurssintutkimus, PISA-tutkimus	
Säilytyspaikka – Depository	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohtia	1
1.2 PISA 2012 -tutkimus	2
1.3 Aiempi tutkimus	4
1.4 Blogi ja kommentti tekstilajeina.....	5
2 DISKURSSINTUTKIMUS.....	7
2.1 Diskurssintutkimuksen perusoletukset	8
2.2 Representaatio	10
3 ANALYYSI	12
3.1 Tutkimuksen toteuttaminen	12
3.2 Maahanmuuttajien nimitykset	12
3.3 Arvottavat ilmaukset.....	16
3.4 Maahanmuuttajadiskurssit	17
4 PÄÄTÄNTÖ	20
LÄHTEET	24

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohtia

Tutkin kandidaatintyössäni kansanedustaja Osmo Soininvaaran joulukuussa 2013 kirjoittamaa PISA 12 -tuloksia käsittelevää blogitekstiä ja sen kommentteja. Selvitän työssäni diskurssianalyysin avulla, miten maahanmuuttajia representoidaan eli millaista kuvaa heistä luodaan blogitekstissä ja sen kommentteissa.

Joulukuussa 2013 julkaistuista PISA 12 -tuloksista käytiin mediassa laajaa keskustelua Suomen heikentyneiden testitulosten takia. Vuoteen 2009 saakka Suomi sijoittui jokaisessa PISA-tutkimuksessa kolmella tutkitulla osa-alueella kuuden parhaan maan joukkoon. Vuoden 2012 PISA-tutkimuksessa Suomen tulokset heikkenivät eli pisteet laskivat edellisiin vuosiin verrattuna tutkimuksen kaikilla osa-alueilla. Pisteiden laskulla oli vaikutusta myös Suomen sijoitukseen PISA-tutkimuksessa. Suurin pudotus tapahtui matematiikan osaamisessa, jossa Suomen sijoitus laski edellisestä PISA-tutkimuksesta kuusi sijaa. Luonnontieteissä ja lukutaidossa tiputusta aiempaan oli molemmissa osa-alueissa kolme sijaa. (Andersson ym. 2013.)

Heti tulosten julkistamisen jälkeen mediassa alettiin etsiä syitä Suomen heikentyneeseen PISA-menestykseen. Asiasta keskusteltiin niin television ajankohtaisohjelmissa kuin lehtien mielipidepalstoillakin. PISA-tulokset pysyttelivät otsikoissa ja lööpeissä viikkoja tulosten julkistamisen jälkeen. Iltapäivälehdistä esimerkiksi Iltalehti listasi asiantuntijoiden näkemyksiä tulosten heikkenemiseen. Syitä haettiin niin koulusta, nuorista, vanhemmista kuin yhteiskunnastakin (Iltalehti 2013). Media ei kuitenkaan juuri käsitellyt aihetta näkökulmasta, jonka Osmo Soininvaara nostaa blogissaan esille: Vaikuttiko näytteen valinta Suomen heikentyneisiin PISA-tuloksiin? PISA 2012 -tutkimukseen valittiin ensimmäistä kertaa mukaan kaikki Suomen koulut, joissa oli tutkimuksen teon aikaan vähintään viisi maahanmuuttajataustaista oppilasta. Näistä kouluista tutkimukseen valittiin mukaan kaikki maahanmuuttajat. Näin ollen tutkimuksessa oli mukana enemmän maahanmuuttajataustaisia nuoria kuin koskaan aiemmin. Tutkimuksen otos erosi siis aiempien PISA-tutkimusten otoksista. (Harju-Luukkainen, Nissinen, Sulkunen, Suni & Vettenranta 2014: 7–9.)

Suomi oli pitkään maastamuuttomaa ja täältä lähdettiin muualle työn perässä. 1980-luvulta alkaen Suomeen alettiin muuttaa myös muualta. Maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt Suomessa merkittävästi viimeisten vuosien aikana. Vielä 1990-luvulla Suomeen muutti vuosittain noin 13 000 maahanmuuttajaa. Nykypäivänä vastaava luku on noin 30 000.

Maahanmuuttajien määrän kasvusta huolimatta Suomessa asuu muihin läntisen Euroopan maihin verrattuna vähiten maahanmuuttajia. (Väestöliitto 2014.) Maahanmuuttajat ovat maassamme siis verrattain uusi asia. On mielenkiintoista tutkia, miten Suomessa representoidaan tätä uutta ja koko ajan kasvavaa väestöryhmää. Tutkimalla maahanmuuttajien representaatiota voidaan samalla saada myös selville jotakin suomalaisten suhtautumisesta maahanmuuttajiin. Tutkimuksessani selvitän muun muassa millaisilla sanavalinnoilla maahanmuuttajista puhutaan ja millaisia arvottavia ilmauksia heistä käytetään.

Maahanmuuttajista käyty julkinen keskustelu herättää usein paljon erilaisia tunteita ja mielipiteitä. Sanoi kuka mitä tahansa, niin joku tuntuu pahoittavan aina mielensä. Tämän takia on mielenkiintoista tutkia, miten tällaisesta hieman arasta aiheesta puhutaan internetin keskustelupalstalla, jossa keskustelijat ovat kasvottomia, nimimerkillä esiintyviä ja toisilleen tuntemattomia henkilöitä.

Tutkielmani aineistona käytän Osmo Soininvaaran blogissaan 8.12.2013 julkaisemaa kirjoitusta *Vaikuttiko näytteen valinta Pisa-katastrofiin?* Soininvaaran kirjoituksen lisäksi tarkastelen maahanmuuttajien representaatiota kirjoitukseen tulleiden kommenttien perusteella. Kaikkiaan Soininvaaran blogikirjoitusta on kommentoitu 146 kertaa. Kandidaatintutkielman laajuudessa työssä ei ole kuitenkaan mahdollista paneutua kaikkiin kommentteihin, joten siksi kommenttien määrää on rajattava. Työssäni keskityn tutkimaan kirjoituksen 50 ensimmäistä kommenttia, jotka ovat kaikki kirjoitettu blogitekstin julkaisupäivänä.

1.2 PISA 2012 -tutkimus

PISA-tutkimus järjestettiin vuonna 2012 viidettä kertaa. Tutkimuksen on toteuttanut vuodesta 2000 asti OECD (Organisation for Economic and Cultural Development). Tutkimuksen tavoitteena on mitata 15-vuotiaiden nuorten lukutaitoa sekä matematiikan ja luonnontieteiden osaamista ja selvittää, miten peruskoulun päättövaiheessa olevat nuoret osaavat etsiä, soveltaa ja ratkaista erilaisia ongelmatilanteita. Vuoden 2000 jälkeen PISA on järjestetty joka kolmas vuosi ja jokaisella kerralla tutkimuksen pääarviointialue on vaihtunut. Vuoden 2012 tutkimus painotui matematiikkaan. (Harju-Luukkainen ym. 2014: 7–9.)

Menestys ensimmäisissä PISA-tutkimuksissa on nostanut Suomen kuvaa korkean koulutuksen kehtona. Tämä illuusio kuitenkin särkyi vuoden 2012 tutkimuksessa, jossa oppi-

laiden keskimääräinen osaaminen Suomessa oli heikentynyt. Viimeisen vuosikymmenen aikana Suomessa on tapahtunut paljon yhteiskunnallisia muutoksia. Yksi koulun kannalta iso muutos on ollut maahanmuuttajataustaisten oppilaiden lisääntyminen. Tämän vuoksi on tärkeää selvittää, kuinka koulu onnistuu tukemaan maahanmuuttajataustaisia nuoria oppimisessa. PISA 2012 -tutkimukseen otettiin mukaan yliotos maahanmuuttajataustaisista nuorista ensimmäistä kertaa Suomessa. Yliotoksella voidaan vertailla luotettavasti maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ja kantasuomalaisien oppimistuloksia. Luotettavien tulosten saamiseksi maahanmuuttajia täytyy ottaa tutkimukseen mukaan enemmän mitä heitä on normaalissa oppilasjoukossa. Yliotos mahdollistaa luotettavien tilastollisten analyysien teon. (Harju-Luukkainen ym. 2014: 7–11.)

Vuoden 2012 PISA-tutkimukseen otettiin mukaan kaikki Suomen koulut, joissa oli ainakin viisi maahanmuuttajataustaista 15-vuotiasta oppilasta. Aineistoon otettiin mukaan kaikkiaan 691 ensimmäisen sukupolven ja 603 toisen sukupolven maahanmuuttajaa. Kaikkiaan otoksessa oli mukana 8 829 oppilasta, joista 1294 oli maahanmuuttajataustaisia oppilaita. Maahanmuuttajien osuus koko otoksesta oli 15 prosenttia. Suomalaisien 15-vuotiaiden oppilaiden perusjoukossa maahanmuuttajataustaisten nuorten osuus on noin 3,5 prosenttia. Ilman yliotostamista PISA-otokseen saataisiin vain 150–300 maahanmuuttajataustaista oppilasta, jolloin ei saataisi tehtyä luotettavia tilastollisia analyyseja. (Harju-Luukkainen ym. 2014: 11–16.)

Ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajataustaisella nuorella tarkoitetaan oppilasta, jonka vanhemmat ja hän itse ovat syntyneet ulkomailla. Toisen sukupolven maahanmuuttajataustainen nuori on puolestaan syntynyt Suomessa, mutta hänen molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Tutkimusaineistossa ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajataustaisista nuorista 47 prosenttia oli tyttöjä ja 53 prosenttia poikia. Toisen sukupolven oppilaita tyttöjä oli 49 prosenttia ja poikia 51 prosenttia. (Harju-Luukkainen ym. 2014: 15–16.)

Maahanmuuttajataustaisia nuoria ei voi pitää yhtenäisenä ryhmänä, sillä he puhuvat monia eri kieliä, edustavat eri kulttuureita, arvoja ja asenteita. Nuorilla on myös oma henkilöhistoriansa ja perhetilanteensa. Eri maiden maahanmuuttajaväestöt ovat erilaisia jo siksi, että jokaisella maalla on oma maahanmuuttohistoriansa ja -politiikkansa. (Harju-Luukkainen ym. 2014: 14.)

Maahanmuuttajien määrää voidaan Suomessa arvioida useilla tavoilla, esimerkiksi maahanmuuttajien kansalaisuuden, äidinkielen tai syntymämaan perusteella. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2013 ulkomaan kansalaisia kaikkiaan 3,8 prosenttia väestöstä, vieraskielisiä 5,3 prosenttia sekä syntyperältään ulkomaalaisia 5,2 prosenttia. Tutkimuksen teon aikaan ulkomaalaista syntyperää olevia 15-vuotiaita oli Tilastokeskuksen mukaan

4,6 prosenttia ikäluokasta. Näistä syntyperältään eurooppalaisia oli 50 prosenttia, aasialaisia 27 prosenttia ja afrikkalaisia 20 prosenttia. Yleisimmät kotimaat olivat Venäjä, Somalia ja Viro. (Harju-Luukkainen ym. 2014: 15.)

1.3 Aiempi tutkimus

Maahanmuuttajien representaatiota on tutkittu aiemminkin opinnäytteissä. Ensimmäiset opinnäytteet maahanmuuttajien representaatiosta tehtiin 1990-luvun lopussa. Esimerkiksi Seija Lamberg tarkasteli pro gradu -tutkielmassaan (Lamberg 1999) maahanmuuttajia ja rasismia sanomalehti Keskisuomalaisen artikkeleissa. Viimeisimmät opinnäytteet aiheesta on tehty aivan viime vuosina. Esimerkiksi Marjo Somari tutki omassa pro gradu -tutkielmassaan (Somari 2012) somalien representointia Helsingin Sanomien uutisoinnissa 1990-luvulta 2010-luvulle. Myös Sanna Koivuranta (Koivuranta 2013) tarkasteli pro gradu -työssään Helsingin Sanomien uutisointia. Hänen työnsä keskittyi vuosittain Suomeen saapuvien ulkomaalaisromanien representaatioon.

Lamberg tunnisti Keskisuomalaisen artikkeleista kuusi erilaista maahanmuuttajarepresentaatiota: viranomaisten pelinappulat, kulttuurien yhdistäjät, rikosentekijät, kotoutujat, pakolaiset ja työvoima. Tutkimus osoitti myös sen, että rasismiin liittyvä kirjoittelu keskittyi toisaalta rasismiin vastustamiseen, mutta toisaalta rasisesta väkivallasta raportoimiseen.

Somari puolestaan tunnisti 1990-luvun somaleja koskevassa uutisoinnissa viisi pääasiallista kehystä, jotka esittävät somaleille erilaisia identiteettiipiirteitä. Toisaalta somalit representoitiin traagisten kohtaloidensa osin traumatisoimina uhreina, toisaalta opinhaluisuutensa, työhalukkuutensa ja sinnikkyytensä avulla pärjäävinä selviytyjinä, joiden haaveissa siintää normaali, suomalainen elämä. Somalit kuvattiin myös sosiaalisina, yhteisöllisinä ja perhekeskeisinä henkilöinä. Negatiivisessa valossa somaleita kuvattiin muun muassa epäkiitollisina, epäsiisteinä, laiskoina ja osittain jopa väkivaltaisina. (Somari 2012.)

Koivurannan tutkimuksen perusteella ulkomaalaisromaneista syntyi Helsingin Sanomissa pääasiassa ongelmakeskeinen kuva. Uutisointi liittyi useimmiten rikoksiin tai maajoitusongelmiin. Romanien oma ääni ei myöskään päässyt uutisissa juuri kuuluviin: heistä uutisoitiin, mutta uutisissa ääneen pääsivät useimmiten poliisi tai kaupungin virkamiehet. (Koivuranta 2013.)

Kaikissa kolmessa tutkielmassa tutkimuksen teoreettisena taustana käytettiin ainakin osittain diskurssianalyysia. Lambergin tutkielmassa hyödynnettiin diskurssianalyysin lisäksi sisällönanalyysia. Somari puolestaan tarkasteli somalien representointia diskurssianalyysin lisäksi kehysanalyysin avulla. Koivuranta käytti teoriataustanaan pelkästään diskurssianalyysia. Oman tutkielmani teoriatausta on lähimpänä Koivurannan tutkielmaa, sillä käytän teoreettisena taustana ainoastaan diskurssianalyysia.

Näissä kolmessa tutkielmassa on tarkasteltu maahanmuuttajien representaatiota sanomalehtiartikkeleiden näkökulmasta. Oma tutkimukseni poikkeaa tästä, sillä tutkimukseni painottuu blogitekstin ja sen kommenttien representaatioon. Näkökulmat eivät ole siis toimittajien tietoisia valintoja, vaan toisilleen tuntemattomaksi jäävien verkkokeskustelijoiden henkilökohtaisia mielipiteitä. Asetelma representaation tutkimiseen on siis varsin erilainen.

1.4 Blogi ja kommentti tekstilajeina

Blogit ja bloggaaminen ovat sanoja, joihin jokainen netin käyttäjä, sanomalehtien lukija ja mainostaja on väistämättä törmännyt viimeisten vuosien aikana. Kilven (2006: 3) mukaan tyypillinen blogi on verkkosivu tai -sivusto, johon tuotetaan ajankohtaista, päivämäärällä varustettua sisältöä. Useimpia blogeja voi myös kommentoida. Blogeille on tyypillistä, että vanhat merkinnot säilyvät muuttumattomina ja luettavissa sivustolla. Blogissa voi olla tekstin ohella myös kuvaa, ääntä ja linkkejä muualle internetiin. Blogi on siis interaktiivisempi ja dynaamisempi kuin perinteinen kotisivu, mutta sitä pidetään silti sosiaalisessa mediassa varsin kirjoittajakeskeisenä tekstilajina. (Koskinen 2014:130.)

Oman tutkielmani aineistona käyttämäni kansanedustaja Osmo Soininvaaran blogi sopii hyvin Kilven ja Koskisen määritelmiin blogeista. Soininvaaran blogi on aiheiltaan hyvin ajankohtainen: hän ottaa kirjoituksissaan kantaa niin poliittisiin kuin muihinkin mediassa esillä olleisiin aiheisiin. Myös PISA 12 -tuloksia käsittelevä blogiteksti oli julkaisuaikansa varsin ajankohtainen ja puhuttava aihe.

Blogi on melko uusi tekstilaji, joka vasta hakee muotoaan. Mikään tekstilaji ei kuitenkaan synny tyhjästä, joten blogeillakin on useita edeltäjiä, joista muotoutuva genre on ottanut vaikutteita. Blogien syntyä on selitetty ihmisten tarpeella jakaa ja suodattaa tietoa. Digitaalisen maailman ulkopuolelta blogeissa ilmenee piirteitä, jotka ovat tuttuja niin yksityisistä

päiväkirjoista kuin printtimedian kolumneistakin. Blogija voi verrata myös laivojen lokikirjoihin: kronologisuus, säännöllinen päivittäminen ja ajankohtaisuus ovat kaikki lokikirjoista tuttuja piirteitä. (Koskinen 2014: 130–131.) Myös Soininvaara päivittää blogiaan säännöllisesti, sillä hän julkaisee uusia blogitekstejä useamman kerran viikossa. Vaikka päivitystahti on varsin vilkas, ei blogi ole juurikaan päiväkirjamainen. Aiheet on rajattu tiukasti politiikkaan ja muihin ajankohtaisiin aiheisiin eikä Soininvaara kerro blogissa yksityiselämästään.

Blogit ovat merkittävä teknologinen, sosiaalinen ja taloudellinen muutosvoima, joka tekee lukijoista julkaisijoita ja kuluttajista tuottajia. Sananvapaus muuttuu abstraktista asiasta konkreettiseksi toiminnaksi: sana on oikeasti vapaa, kun kuka vain voi julkaista mitä tahansa, milloin vain ja kenelle tahansa. Samalla syntyy aivan uudenlaista liiketoimintaa: suuryhtiöt ympäri maailmaa ja Suomessakin ovat nopeasti havainneet blogien olevan ehdoton kilpailutekijä. Yhä useampi suomalainen iästä riippumatta kirjoittaa blogia vapaa-ajallaan tai osana työtehtäviään, ja kaiken kokoisissa yrityksissä mietitään, kannattaako yhtiön olla ilman omaa blogia. (Kilpi 2006: 3.) Tämän seikan voi huomata myös eri kansanedustajien kotisivuja selatessa. Lähes jokainen vähänkään tunnetumpi kansanedustaja kirjoittaa nykyään blogia. Tiuhan päivitystahdin ja blogikirjoituksiin tulleiden lukuisten kommenttien perusteella blogi on myös Soininvaaralle tärkeä väylä pitää yhteyttä ja käydä keskustelua kannattajiensa ja epäilijöidensä kanssa.

Blogija, puhelinta ja tekstiviestejä yhdistää ihmisten tarve olla yhteydessä toisiinsa ja viestittää asioita, joita tavalliset tiedotusvälineet eivät katso julkaisemisen arvoisiksi (Kilpi 2006: 5). Nykypäivänä tekstiviestien rinnalle viestintävälineiksi ovat nousseet sosiaalisen median eri kanavat, jotka ovat osaltaan korvanneet tekstiviestit kokonaan. Sosiaalisen median on luonteeltaan vahvasti affektiivinen eli tunnetiloja painottava (Koskinen 2014: 129). Koska blogimerkintä, kuten myös tekstiviesti tai muu viesti on usein henkilökohtainen, sen kirjoittaja seisoo tekstinsä takana koko henkilökohtaisella arvovallallaan ja ammattitaidollaan (Kilpi 2006: 93).

Kommentit ja niiden varaan rakentuva keskustelu ovat tärkeä osa blogiyhteisöä. Kommentointimahdollisuus tuo lisää käyntejä blogiin: kommentteja jättäneet haluavat nähdä, onko joku vastannut heidän kommentteihinsa, ja he kommentoivat edelleen toisten jättämiä viestejä. Kommentoinnin perusteisiin kuuluu, että keskustelu saattaa rönsyillä toisinaan kauas alkuperäisestä aiheesta. Yleensä blogiin tulevia kommentteja moderoidaan. Tämä tarkoittaa epäasiallisten, rasististen, herjaavien tai muiden vastaavien viestien poistamista. Moderoinnin voi tehdä joko ennen kommenttien julkaisua tai vastaavasti kommenttien julkaisun jälkeen, jolloin asiattomuudet ovat ainakin hetken kaikkien luettavissa. (Kilpi 2006: 39–40.) Soininvaaran

blogissa kommentit ja niiden varaan rakentuva keskustelu ovat isossa roolissa. Useaa Soininvaaran blogikirjoitusta on kommentoitu yli sata kertaa. Myös Soininvaara itse osallistuu usein keskusteluun joko kommentoimalla muita kommentteja tai vastaamalla hänelle esitettyihin kysymyksiin ja väitteisiin. Blogi ei siis jää pelkästään Soininvaaran yksinpuheluksi, vaan kommentointimahdollisuus avaa ovet laajemmalle keskustelulle ja ajatustenvaihdolle.

2 DISKURSSINTUTKIMUS

2.1 Diskurssintutkimuksen perusoletukset

Käytän kandidaatintutkielmani teoreettisena taustana diskurssintutkimusta. Diskurssintutkimus on monitieteinen ja kehittyvä tieteenala, jossa tarkastelun kohteena on kielenkäyttö ja sosiaalinen toiminta. Diskurssintutkimuksen mukaan kielenkäyttö on aina paitsi kielellistä myös sosiaalista toimintaa. Kielenkäyttö on valintoja, jotka rakentavat todellisuuttamme. Diskurssintutkimuksen perusajatus liittyy laajempaan teoreettiseen viitekehykseen, sosiaaliseen konstruktivismiin. Tämä on yhteinen nimitys niille tutkimussuunnille, joissa tarkastellaan sosiaalisen todellisuuden ja merkitysten rakentumista. (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 11–13.)

Diskurssintutkimuksen mukaan todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa kieli ja erilaiset semioottiset merkkijärjestelmät ovat isossa roolissa. Kieltä eri tavoin muokkaamalla ja käyttämällä saadaan erilaisia lopputuloksia. Samoja asioita voidaan kielentää monin eri tavoin, joten kielenkäyttö on jatkuvien valintojen tekemistä (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 16). Esimerkiksi erilaiset sanavalinnat luovat erilaisia käsityksiä ja mielikuvia asioista. Kielenkäyttö voidaan näin ollen nähdä siis myös vallankäyttönä. Esimerkiksi saman teatteriesityksen nähneet katsojat voivat representoida esitystä varsin eri tavoin. Kuulijalle muodostuva mielikuva asiasta on riippuvainen siitä, miten esitystä hänelle representoidaan. Diskurssintutkimuksen tehtävä on tarkastella sitä, miten erilaisia todellisuuksia ja tapahtumia merkityksellistetään, millä ehdoilla niitä voidaan merkityksellistää ja millaisia seurauksia tällä toiminnalla on. Diskurssintutkimuksessa kieli ja konteksti ovat tiiviisti yhdessä, joten kieltä tulee tarkastella käyttäjien, käyttötilanteiden, ajan ja paikan vaikutukset huomioon ottaen. (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 11–13.)

Diskurssintutkimuksessa kielen ajatellaan olevan ihmisten välistä sosiaalista vuorovaikutusta varten kehitetty merkkijärjestelmä. Erilaiset ilmaukset saavat merkityksensä vasta ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, sillä kieli perustuu kielenkäyttäjien luomiin sopimuksiin ja erilaisiin kokemus- ja merkitysmaailmiin. (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 11–13.) Kieltä tulkittaessa on siis tärkeää huomioida aika, paikka ja tilanne. Esimerkiksi ilmaus *menen tuonne* konkretisoituu vasta silloin, kun nämä seikat otetaan huomioon. Yksittäisenä ilmauksena on hankala päätellä, mitä *tuonne* tässä asiayhteydessä tarkoittaa. Diskurssianalyysissa kielenkäyttö ei siis ole pelkkiä sanoja, vaan myös tekoja ja toimintaa (Suoninen 1999: 20).

Diskurssi siis järjestää merkityksiä ja sillä on vaikutusvaltaa: se antaa perspektiivin kuhunkin hetkeen, ilmiöön ja toimijoihin sekä kuvaa, miten asiat ovat (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 55). Diskurssien voima näkyy selkeästi niiden kyvyssä kuvata maailmaa: nimetä ja järjestää, nostaa esiin ja jättää sivuun maailman ilmiöitä ja ihmisiä. Fairclough (1997: 75) viittaa diskurssilla sekä puhuttuun että kirjoitettuun kieleen, mutta käyttää käsitettä myös muihin merkityksen tuottamisen tapoihin, kuten kuviin, videoihin, eleisiin ja ilmeisiin. Kielenkäyttö ei siis koske pelkästään kirjoitettua ja puhuttua kieltä. Omassa tutkielmassani keskityn pelkästään kirjoitettuun kieleen aineistoni koostuessa jo olemassa olevasta blogitekstistä ja sen kommentteista. Eleiden ja ilmeiden tarkastelu on siis tässä tutkielmassa mahdotonta.

Kaikki diskurssit eivät ole keskenään samanarvoisia, vaan niitä voidaan luokitella esimerkiksi sosiaalisin ja yhteiskunnallisin perustein. Diskurssien arvojärjestys on erilainen eri konteksteissa. Tätä kuvataan diskurssintutkimuksessa *diskurssijärjestyksen* käsitteellä. Järjestys ei kuitenkaan ole aina pysyvä, vaan se voi muuttua. (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 58.) Poliittinen diskurssi on tarpeen eduskunnassa, mutta ei auta paljoakaan päiväkodissa. Diskurssijärjestykseen liittyy myös näkemys diskurssien vallasta. Diskurssijärjestys muodostaa juuri tietynlaista tietoa ja sulkee ulkopuolelleen toisenlaista tietoa. Diskurssien valta toimii siis myös diskurssijärjestyksen kautta. Vain osa diskursseista pääsee ääneen, osaa taas ei huomioida ollenkaan. On siis oletettavaa, että myös Soininvaaran blogitekstistä ja sen kommentteista löytyvät diskurssit voidaan jakaa erilaisin perustein erilaisiin arvojärjestyksiin. Luultavasti myös toiset diskurssit saavat enemmän valtaa kuin toiset.

Diskursseja voi verrata esimerkiksi kameran linssin läpi näkyvään todellisuuteen: todellisuudessa maailma on täynnä erilaisia kuvakulmia, mutta kun sitä katsoo kameran linssin läpi, esillä ovat vain ne asiat, joihin kamera kohdistetaan. Jos kuvakulmaa muutetaan, taas uudet, mutta vain tietyt asiat tulevat näkyviin. Kuvaajalla on valtaa valita, mitä hän haluaa kuvaansa näkyvän ja mitä jättää ulkopuolelle. Samoin myös tietty diskurssi tuo esiin vain tietyt näkökulmat ja jättää pois muut. Koska tutkielmani aineisto on rajattu eikä tutkielmaan otettu mukaan kaikkia Soininvaaran blogitekstiin tulleita kommentteja, vaikuttaa tämä luultavasti esille nouseviin diskursseihin. Jos tutkielmaan olisi otettu mukaan kaikki blogitekstiin tulleet 146 kommenttia, ”kameran linssin” läpi näkysi varmasti enemmän asioita. Nyt kuvakulma kohdistuu vain blogitekstin 50 ensimmäiseen kommenttiin.

Jokaisessa kielenkäyttötilanteessa voi olla samanaikaisesti käytössä myös useita eri diskursseja. Tekstit voivat siis olla erilaisten diskurssityyppien monimutkaisia sekoituksia (Fairclough 1997: 76). Esimerkiksi kansanedustajaehdokkaan haastattelu voi olla samanaikaisesti mukava rupatteluhetki ja äänestäjiin vetoava poliittinen kannanotto. Tässä tapauksessa

vallalla on siis yhtä aikaa kaksi erilaista diskurssia. Myös Soininvaaran blogitekstistä ja sen kommentteista löytyy oletettavasti useita, toisistaan mahdollisesti paljonkin eroavia diskursseja.

2.2 Representaatio

Yksi tutkielmani keskeisimpiä käsitteitä on *representaatio*, joka liittyy läheisesti diskurssintutkimukseen. Kun diskurssin avulla rakennetaan tietyn aiheen merkityksiä, rakentuu aiheesta samalla myös tietty kuva eli representaatio. Diskurssien representationaalinen kuvausvoima liittää diskurssien kykyyn kuvata ja esittää maailman tapahtumat ja ihmiset ”totena” ja ”tapahtuneena” (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 53). Representaation avulla voidaan siis kuvata sitä, millä tavoin todellisuutta kuvataan. Representaatioiden taustalla on siis käsitys, että maailma on rakennettu kielenkäytön avulla, sillä kielellä kuvataan maailmaa, sen ilmiöitä, asioita, toimijoita ja näiden välisiä suhteita (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 57).

Representaatio on siis todellisuuden kuvausta. Se ei voi koskaan kuitenkaan tavoittaa kuvattavan asian ensimmäistä kuvausta, vaan on aina uudelleen esitetty kuvaus asiasta. (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 55–56). Esimerkiksi ystävän kertomasta kuvauksesta vauhdikkaasta juhlaillasta on mahdotonta muodostaa totuudenmukaista mielikuvaa tapahtuneesta. Vaikka ystävä kertosi tarkasti, miltä esimerkiksi juhlapaikka näytti, on kuulijan mielikuva paikasta varmasti erilainen kuin todellisuus. Kuulijan on siis lähes mahdotonta nähdä juhlaillan kulku kuvauksen kertoneen ystävän silmin. Samoin diskurssintutkijan on mahdotonta muodostaa tarkkaa ja täysin totuudenmukaista kuvaa siitä, millaista kuvaa maahanmuuttajista luodaan Osmo Soininvaaran blogitekstissä ja sen kommentteissa. Blogitekstistä ja kommentteista syntyvä kuva voi erota täysin siitä kuvasta, mihin kirjoittaja tai kommentoija alun perin pyrki.

Faircloughin (1997: 136) mukaan representaatioiden analysoiminen jostakin tekstistä on selostus siitä, millaisia valintoja tekstissä on tehty eli mitä tekstissä todella lukee. Representaation analysointi on siis tekstin uudelleen lukemista hyvin pikkutarkasti. Tekstistä voidaan tarkastella esimerkiksi sitä, mitä siihen sisältyy, mitä on ilmaistu suoraan ja mitä epäsuorasti tai mitkä seikat ovat ensisijaisia ja mitkä toissijaisia. Representaation käsittelyssä on keskeistä tarkastella, kuinka lauseet rakentuvat puhutun aiheen ympärille. Tarkastelussa kiinnitetään huomiota siihen, mikä lauseen elementti on kulloinkin asetettu etusijalle ja miksi. Tekstin tarkastelun lisäksi representaation analyysissä on syytä kiinnittää huomiota myös niihin seikkoihin, jotka on jätetty tekstistä pois. (Fairclough 1997: 136–139.)

Kun kielellä representoidaan erilaisia asioita, esimerkiksi tapahtumia, tekoja ja niihin liittyviä ihmisiä, voidaan aina tehdä useita kielellisiä valintoja. Yhden tällaisen valinnan kielenkäyttäjä tekee sanastoa valitessaan. Kunkin kielenkäyttäjän tuntema sanasto antaa käyttöön tiettyjä ennalta annettuja kategorioita (Fairclough 1997: 143). Näiden kategorioiden perusteella kielenkäyttäjä voi valita, miten hän haluaa representoida tiettyä asiaa. Esimerkiksi maahanmuuttajista puhuttaessa saadaan aikaan varsin erilaisia representaatioita riippuen siitä, millaista sanavalintaa käytetään. Esimerkiksi termit *maahanmuuttaja*, *mamu* ja *ulkomaalainen* asettuvat monen kielenkäyttäjän mielessä varmasti eri kategorioihin ja kuvaavat asiaa eri tavoilla ja eri näkökulmista. Asiat voi siis esittää hyvin monella tapaa ja kullakin tavalla on omanlaiset seurauksensa niin puheena olevan asian kuin asianomaisten kannalta (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 56). Suonisen (1999: 19) mukaan kunkin henkilön kielenkäyttö ja sanavalinnat luovat väistämättä mielikuvia siitä, millainen kielenkäyttäjä on moraalisen toimijana: mikä on hänelle itsestään selvää, mitä hän arvostaa ja mitä puolestaan pitää omituisena tai loukkaavana. Myös Fairclough (1997: 76) ajattelee, että kielenkäyttö rakentaa aina yhtäaikaisesti sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä.

3 ANALYYSI

3.1 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksessani analysoin maahanmuuttajien representaatiota Osmo Soininvaaran PISA 12 - tutkimusta käsittelevässä blogitekstissä ja sen 50 ensimmäisessä kommentissa. Tutkimuskysymykseni on: Millaista representaatiota maahanmuuttajista rakennetaan Osmo Soininvaaran blogitekstissä ja sen kommentteissa? Etsin vastauksia tutkimuskysymykseeni seuraavien alakysymysten avulla: Mitä sanavalintoja blogitekstissä ja kommentteissa käytetään? Millaisia arvottavia ilmauksia blogitekstistä ja kommentteista löytyy?

Ensimmäiseksi kokoon yhteen maahanmuuttajista käytetyt nimitykset ja ilmoitan, kuinka monta kertaa kukin nimitys esiintyy blogitekstissä ja kommentteissa. Annan myös esimerkkejä siitä, missä yhteydessä kutakin nimitystä käytetään. Samalla analysoin nimitysten ja niitä ympäröivien sanavalintojen ympärille rakentuvaa kuvaa ja sävyä, jolla maahanmuuttajista puhutaan. Tämän jälkeen poimin aineistosta maahanmuuttajista käytettyjä arvottavia ilmauksia, kuten adjektiiveja ja adverbeja. Nimitysten ja arvottavien ilmausten perusteella tunnistan ja nimeän blogitekstissä ja kommentteissa esiintyviä *maahanmuuttajadiskursseja* eli tapoja, joilla maahanmuuttajista puhutaan. Nimeämisen jälkeen erittelen vielä tarkemmin kutakin *maahanmuuttajadiskurssia*.

3.2 Maahanmuuttajien nimitykset

Maahanmuuttajista käytetään Osmo Soininvaaran blogitekstissä ja sen 50 ensimmäisessä kommentissa yhteensä yhdeksää eri nimitystä. Erilaiset nimitykset esiintyvät aineistossa 52 kertaa. Selvästi yleisin nimitys on *maahanmuuttaja*, jota käytetään 30 kertaa. Toiseksi yleisin nimitys on *maahanmuuttajataustainen*, joka ilmenee 12 kertaa. Kolmanneksi yleisintä nimitystä *maahanmuuttajaryhmä* käytetään kolme kertaa. Nimitys *mamu* ilmenee kaksi kertaa. Nimityksiä *ekan sukupolven maahanmuuttaja*, *tokan sukupolven maahanmuuttaja*, *1. sukupolven mamut*, *2. sukupolven mamut* ja *mamupopulaatio* käytetään kutakin yhden kerran. (Taulukko 1.) Laskentaan ei ole otettu mukaan mahdollisia kommentteissa esiintyviä blogitekstin tai muiden kommenttien lainauksia, joissa maahanmuuttajista käytetään jotakin nimitystä. Blogitekstissä ja

kommenteissa esiintyvät nimitykset otetaan kukin huomioon siis vain yhden kerran.

Taulukko 1. Maahanmuuttajista käytetyt nimitykset Osmo Soininvaaran blogitekstissä ja sen 50 ensimmäisessä kommentissa.

Maahanmuuttaja	30
Maahanmuuttajataustainen	12
Maahanmuuttajaryhmä	3
Mamu	2
Ekan sukupolven maahanmuuttaja	1
Tokan sukupolven maahanmuuttaja	1
1. sukupolven mamut	1
2. sukupolven mamut	1
Mamupopulaatio	1
Yhteensä	52

Pelkässä Soininvaaran blogitekstissä maahanmuuttajiin viitataan nimityksillä *maahanmuuttaja* ja *maahanmuuttajataustainen*. Soininvaara käyttää itse nimitystä *maahanmuuttaja*. Nimitys *maahanmuuttajataustainen* ilmenee blogitekstin osassa, jossa lainataan suoraan PISA 12 -tutkimuksen tutkimusselostusta. Soininvaaran tekstissä nimitys *maahanmuuttaja* ilmenee kymmenen kertaa. Nimitystä *maahanmuuttajataustainen* käytetään blogitekstissä puolestaan kolme kertaa. Soininvaaran blogitekstissä maahanmuuttajia nimitetään jollakin nimityksellä siis 13 kertaa. Loput maahanmuuttajien 39 nimityskertaa esiintyvät blogitekstin 50 ensimmäisessä kommentissa.

Vaikka nimitys *maahanmuuttaja* on aineistossa selvästi yleisin, ei sen käytöstä yksinään voi päätellä tapaa, jolla maahanmuuttajista puhutaan. Nimitys esiintyy blogitekstissä ja kommenteissa varsin erilaisissa asiayhteyksissä ja eri sävyissä. Itse nimitys ei siis juurikaan kerro tavasta, jolla maahanmuuttajista puhutaan. Tapa tulee ilmi tarkasteltaessa nimityksen yhteydessä käytettyjä sanavalintoja. *Maahanmuuttaja*-nimitystä yksinään voidaan siis pitää varsin yleisenä ja neutraalina nimityksenä.

Soininvaaran tekstissä *maahanmuuttaja*-nimitys ilmenee kirjoittajan selostaessa PISA 12 -tutkimuksen näytteen otantatavan muutosta aiempiin PISA-tutkimuksiin verrattuna (1). *Maahanmuuttaja*-nimitystä käytetään blogissa myös erottamaan syntyperäiset suomalaiset

ja maahanmuuttajat toisistaan (2). Syntyperäisiä suomalaisia nimitetään blogissa *kantasuomalaisiksi* ja *syntyperäisiksi suomalaisiksi*. Soininvaara ilmentää tällä jaolla sitä, että maahanmuuttajat ja syntyperäiset suomalaiset ovat kaksi eri ryhmää. Soininvaara siis luokittelee tutkimukseen osallistujat niin sanotusti ”meihin” eli kantasuomalaisiin ja ”muihin” eli maahanmuuttajiin. Me eli kantasuomalaiset voidaan nähdä jonkinlaisena normina, johon muita eli tässä tapauksessa maahanmuuttajia verrataan. Jossain määrin tällaista jaottelua ”meihin” ja ”muihin” voidaan pitää rasistisena, mutta tässä yhteydessä Soininvaaran luokittelu on enemmänkin toteavaa. Hän pitää tärkeänä, että maahanmuuttajien oppimistuloksia suhteessa kantaväestöön ja suhteessa muiden maiden maahanmuuttajiin selvitetään.

- 1) Näytteeseen valittiin kaikki koulut, joissa on vähintään viisi *maahanmuuttajaa* ja näiden koulujen oppilaista valittiin kaikki *maahanmuuttajat*.
- 2) On hyvä tietää, miten *maahanmuuttajat* menestyvät suhteessa kantaväestöön ja suhteessa muiden maiden *maahanmuuttajiin*.

Kommenteissa *maahanmuuttaja*-nimitystä käytetään esimerkiksi puolustamaan maahanmuuttajia (3) sekä kyseenalaistamaan maahanmuuttajien vaikutus kantaväestön oppimistuloksiin (4). Nimitys ilmenee kommenteissa myös varsin syyllistävässä sävyssä (5). Syyllistävä sävy syntyy tässä tapauksessa uhratua-verbin käytöstä.

- 3) Epäilemättä monet innolla tulkitsevat tämän(kin) nyt sitten *maahanmuuttajien* syyksi.
- 4) Jokainen voi miettiä olisiko esimerkiksi mainitun Varissuon koulun kantaväestöön kuuluvien oppilaiden tulokset parempia vai huonompia, jos koulussa olisi paljon tai vähän *maahanmuuttajia*.
- 5) Entäs ne kantasuomalaisten lapset, joiden opiskelu- ja eteenpäinsymähdollisuudet on uhrattu *maahanmuuttajien* takia.

Aineiston toiseksi yleisintä nimitystä *maahanmuuttajataustainen* käytetään aineistoissa muun muassa Soininvaaran lainatessa blogitekstissään PISA 12 -tutkimuksen tutkimusselostusta (6). Kommenteissa nimitystä käytetään esimerkiksi maahanmuuttajien puolustamiseen (7) ja tutkimuksen tulosten heikentyneiden syiden spekulointiin (8). Tämäkin nimitys on siis yksinään varsin neutraali eikä se kerro tavasta, jolla maahanmuuttajista puhutaan. Nimityksen ympärillä käytetyt sanavalinnat luovat kuvaa tavasta, jolla maahanmuuttajista puhutaan.

- 6) Lisäksi otoskouluissa kaikki *maahanmuuttajataustaiset* oppilaat osallistuivat tutkimukseen.
- 7) *Maahanmuuttajataustaisten* lasten karsiutuminen jatko-opinnoista on kansallinen tragedia, koska silloin jää kyvykkyyttä hyödyntämättä.
- 8) Ville Rydman heittää ihan ajattelemisen arvoisen hypoteesin: jos *maahanmuuttajataustaisten* oppilaiden osuus on tämän vuoden tuloksissa korkeampi, tarkoittanee se sitä että otoksessa on aiempaa enemmän ei-äidinkielellään opiskelevia.

Kolme kertaa aineistoissa käytettävä *maahanmuuttajaryhmä*-nimitys ilmenee kaksi kertaa varsin syyllistävissä sävyssä (9) & (10). Näissä kommentteissa maahanmuuttajien nähdään vaikuttavan negatiivisesti kantaväestön oppimistuloksiin. Kolmannen kerran nimitystä käytetään pohdittaessa maahanmuuttajaryhmien välisiä eroja PISA-tutkimuksessa (11). Tässä kommentissa arvotetaan osa maahanmuuttajaryhmistä huonommin koulussa pärjääviksi kuin toiset. *Maahanmuuttajaryhmä*-nimitys esiintyy aineistossa siis syyllistävissä ja eriarvoistavissa yhteyksissä. Tässäkin tapauksessa nimitys ei yksinään kerro maahanmuuttajien representaatiosta, vaan tapa tulee ilmi muiden sanavalintojen kautta.

- 9) Tietysti näin maallikkona voisi ajatella, että kai sillä nyt jokin merkitys on kaikkien oppilaiden oppimistuloksiin, jos luokasta huomattava osa on haasteellisesti opettavien *maahanmuuttajaryhmien* edustajia.
- 10) Jos se ei olisi mainittu täydellinen sosiaalinen tabu, niin esimerkiksi Ruotsin romahtaneiden ja oikeasti katastrofaalisten PISA-tulosten yksityiskohtainen analyysi, jossa esimerkiksi *maahanmuuttajaryhmät* eritellään, voisi paljastaa hyvin epämukavia asioita puolen miljoonan muslimin ja afrikkalaistaustaisen maahanmuuttajan vaikutuksesta Ruotsin kokoisen maan pedagogiseen kehitykseen.
- 11) Voiko olla niin, että eri *maahanmuuttajaryhmien* välillä on suurempaa hajontaa PISA-menestyksessä kuin kantaväestön ja koko *mamupopulaation* välillä, vaikka suomen kieli olisi lähtökohtaisesti yhtä vieras kaikille?

Nimitys *mamu* on mediassa ja arkikielessä varsin yleinen maahanmuuttajista käytetty nimitys. Sitä käytetään usein myös virallisissa yhteyksissä maahanmuuttajista puhuttaessa. Onkin hieppaan yllättävää, että nimitys esiintyy aineistossa vain kaksi kertaa. Toisaalta nimityksen sopivuudesta viralliseen kielenkäyttöön on käyty paljon keskustelua, sillä se on koettu useissa tapauksissa alentavaksi tai rasistiseksi ilmaukseksi. Aineistossa *mamu*-nimitystä käytetään pohdittaessa maahanmuuttajien ja kantaväestön välisiä eroja oppimistuloksissa (12) sekä syyllistettäessä maahanmuuttajia oppimistulosten heikkenemisestä (13). Esimerkissä (12) kantaväestöstä käytetään nimitystä *kantis*. Molemmissa esimerkeissä maahanmuuttajat nähdään siis negatiivisessa valossa. Jos *mamu*-nimitykseen yhdistetään yleisesti negatiivisia sävyjä, tämän voi sanoa pätevän myös aineistossa.

- 12) Osmon mainitsemista syistä voi toki olla, että yllä lainatut erot *mamujen* ja kantisten välillä ovat todellisuudessa suurempia kuin tässä tutkimuksessa.
- 13) Samaten tiedetään esimerkiksi Varissuon kouluista, että *mamujen* määrä vaikuttaa heikentävästi oppimistuloksiin.

Loppuja viittä erilaista maahanmuuttajiin viittaavaa nimitystä käytetään kutakin aineistossa kerran. Nimitykset *ekan sukupolven maahanmuuttaja*, *tokan sukupolven maahanmuuttaja*, *1.*

sukupolven mamut ja *2. sukupolven mamut* esiintyvät kaikki samassa kommentissa, jossa kommentoija analysoi ensimmäisen ja toisen sukupolven maahanmuuttajien ja kantaväestön välisiä eroja PISA-tutkimuksen tuloksissa (14) & (15). Tutkimustulosten valossa sekä ensimmäisen että toisen sukupolven maahanmuuttajat nähdään kommentissa kantaväestöä heikompina oppilaina.

Nimitykset *1. sukupolven mamut* ja *2. sukupolven mamut* voidaan nähdä tässä yhteydessä lyhenteinä *ekan sukupolven* ja *tokan sukupolven maahanmuuttajista*. Tällä tavalla kommentoija välttää toistamasta samat nimitykset kahteen kertaan lähellä toisiaan. Esimerkissä (14) erotellaan esimerkin (2) tavoin maahanmuuttajat ja kantaväestö kahdeksi eri ryhmäksi, mutta kyse ei ole rasisisesta erottelusta, koska kommentissa viitataan PISA-tutkimuksen tuloksiin, joihin on tilastoitu kantaväestön ja eri sukupolvien maahanmuuttajien väliset erot osaamisessa. Erottelu ei siis ole kommentoijan omaa valintaa.

- 14) *Ekan* ja *tokan sukupolven maahanmuuttajien* keskiarvoerot Suomessa PISA 2012:ssa verrattuna kantaväestöön lainattuna tuosta Osmon viittaamasta raportista (josta ei näemmä voi copypastettaa).
- 15) Keskihajonta noissa oli noin 90 pistettä eli *1. sukupolven mamut* ovat selvästi yli yhden keskihajonnan kantaväestöä heikompia, *2. sukupolven mamut* selvästi alle yhden keskihajonnan heikompia.

Nimitystä *mamupopulaatio* käytetään aineistossa yhdessä *maahanmuuttajaryhmä*-nimityksen kanssa saman kommentin samassa virkkeessä (11). Kommentissa osaa maahanmuuttajaryhmistä pidetään huonommin koulussa pärjäävinä kuin toisia. Mamupopulaatio-nimityksellä viitataan kommentissa kaikkiin Suomen maahanmuuttajiin, kun taas maahanmuuttajaryhmillä viitataan erilaisiin maahanmuuttajaryhmiin, kuten esimerkiksi kiinalaisiin tai somalialaisiin. Mamupopulaatio-nimityksen voi nähdä olevan jossain määrin negatiivinen ottaen huomioon asiayhteyden, jossa sitä käytetään.

3.3 Arvottavat ilmaukset

Aineistossa käytetyt maahanmuuttajien arvottavat ilmaukset ovat sävyiltään pääosin varsin negatiivisia. Maahanmuuttajia kuvataan aineistossa esimerkiksi ilmauksilla *roskasakki*, *perkeleet*, *häiriötekijä* ja *heikko ummikko*. Heidät nähdään aineistossa myös *vaikean taustan omaavina* henkilöinä, *häiriköivinä* ja *oireilevina* sekä *haasteellisesti opetettavina*. Osaamistasoltaan maahanmuuttajien ajatellaan olevan *kymmeniä pisteitä alempia tuloksia saavia* ja *luokka-asteita*

kantaväestöä heikompia. Kielitaidoltaan maahanmuuttajia kuvataan *vaillinaisiksi* ja sellaisiksi, joiden *kielitaito ei riitä täysipäiväiseen opiskeluun.* Puutteellisen kielitaidon seurauksena maahanmuuttajilta ei kommenttien perusteella *yleensä suju mikään muukaan.*

Erityisesti muslimi- ja afrikkalaistaustaiset maahanmuuttajat nähdään aineistossa *tiettyjen ryhmien* edustajina, jotka vaikeuttavat kantaväestön oppimista. Näiden maahanmuuttajaryhmien tarkempi erittely voisi aineiston mukaan paljastaa varsin ikäviä asioita esimerkiksi Ruotsin pedagogisesta kehityksestä. Kommenttien perusteella maahanmuuttajien oletetaan olevan *sosioekonomisesti kantaväestöä alempia* henkilöitä, jotka asuvat *matalan tulotason alueilla* ja *pahamaineisissa lähiöissä.*

Positiivisessa mielessä maahanmuuttajia kuvataan *kyvykkäiksi* ja heidän karsiutuminen jatko-opinnoista nähdään *kansallisena tragediana.* Lisäksi kiinalais- ja intialaistaustaiset oppilaat nähdään aineistossa varsin *terävä-älyisinä.*

Osmo Soininvaaran blogitekstissä arvottavia ilmauksia ei käytetä, vaan niitä löytyy pelkästään blogitekstin kommentteista.

3.4 Maahanmuuttajadiskurssit

Osmo Soininvaaran blogitekstissä ja sen 50 ensimmäisessä kommentissa ilmenevistä maahanmuuttajien nimityksistä ja arvottavista ilmauksista on tunnistettavissa neljä erilaista *maahanmuuttajadiskurssia.* Nämä diskurssit voidaan nimetä seuraavasti: *maahanmuuttajat pedagogisena haasteena ja uhkana, maahanmuuttajat köyhinä lähiöasukkeina, maahanmuuttajat kyvykkäinä oppijoina ja puolustava suhtautuminen maahanmuuttajiin.*

Suurimmassa osasta blogitekstin kommentteista maahanmuuttajat nähdään *pedagogisena haasteena ja uhkana.* Tämä diskurssi on siis aineistossa vallitsevin. Diskurssissa maahanmuuttajilla nähdään olevan kielteinen vaikutus kantaväestön oppimistuloksiin, koska heidän ajatellaan olevan osaamistasoltaan kantaväestöä heikompia ja hidastavan näin ollen koko luokan opiskelutahtia (16). Mitä enemmän koulussa on maahanmuuttajia, sitä suurempana negatiivinen vaikutus nähdään. Diskurssissa maahanmuuttajia pidetään uhkana myös kantaväestön etenemismahdollisuuksille (17). Kantaväestön oppimistulosten uskottaisiin olevan parempia, jos kouluissa ei olisi maahanmuuttajia. Maahanmuuttajien uskotaan myös laskeneen joidenkin koulujen tasoa (18). Diskurssiin liittyy siis oletus, että jos koulussa on paljon maahan-

muuttajia, niin kantaväestö ei opi ja koulujen taso huononee. Tätä oletusta perustellaan aineistossa suurimmaksi osaksi maahanmuuttajien kielitaidolla (19). Maahanmuuttajien nähdään aiheuttavan luokassa haasteita myös opettajille (20) & (21).

16) Tietysti näin maallikkona voi ajatella, että kai sillä nyt jokin merkitys on kaikkien oppilaiden oppimistuloksiin, jos luokasta huomattava osa on haasteellisesti opettavien maahanmuuttajaryhmien edustajia.

17) Entäs ne kantasuomalaisten lapset, joiden opiskelu- ja eteenpäsymahdollisuudet on uhrattu maahanmuuttajien takia.

18) Olisipa ennenkuulumatonta, jos tutkijat selvittäisivät myös: miksi esimerkiksi Vuosaaren alueen peruskoulujen opetuksen taso on romahtanut. Syy ei varmasti ole pelkästään kantasuomalaisten tyhmentyminen tai heidän vanhempensa asosiaalisuus.

19) Kielitaidottomat – jos heitä on monta samassa opetusryhmässä varmasti heikentävät muidenkin oppimista.

20) Totuus on, että lähiökouluissa opettajilla ei ole aikaa, jos luokalla on paljon maahanmuuttajia, eikä aina halukaan kantasuomalaisten opettamiseen.

21) Jos perusopetuksen luokassa on useita vain vaillinaisesti kielitaitoisia, matematiikan osaamistasonsa 2–3 vuosiluokkaa keskiarvoa jäljessä olevia, ja mahdollisesti häiriköiviä/oireilevia oppilaita, niin tämä ei vaikuta opettajan mahdollisuuksiin opettaa muita luokan oppilaita?

Pedagogisen haasteen ja uhan lisäksi maahanmuuttajat nähdään aineistossa *köyhinä lähiöasukkeina*. Tässä diskurssissa maahanmuuttajien oletetaan asuvan pelkästään köyhissä lähiöissä ja tämän takia heidät leimataan alemman sosiaaliluokan edustajiksi (22). Lähiöt kuvataan maahanmuuttajien takia varsin epämieluisiksi asuinpaikoiksi. Maahanmuuttajien nähdään käyvän ainoastaan lähiöiden kouluja, ja lähiökoulut leimataan tällä perusteella huonoiksi kouluiksi. Diskurssissa maahanmuuttajia kuvataan siis varsin homogeenisenä joukkona.

Diskurssissa ajatellaan lähiökoulut myös opettajille epämieluisiksi työympäristöiksi juuri maahanmuuttajien takia (23). Esimerkiksi keskustan koulut kuvataan puolestaan parempiosaiten kouluiksi, koska niissä maahanmuuttajia ei uskota olevan lainkaan. Maahanmuuttajien asuttamat lähiöt kuvataan paikoiksi, joissa ainakaan parempiosaiset kantasuomalaiset eivät asu (24).

22) Kuka heitä (kantasuomalaisia) puolustaa, ei kukaan. Hehän ovat syyllisiä siihen, että sattuivat syntymään perheeseen, joka elää LÄHIÖSSÄ. Tuolla perkeleitten pesäpaikassa.

23) Monia suorastaan v.....aa joutua opettamaan lähiössä. Aivan kuin se laskisi heidänkin ihmisarvoaan, joutua nyt roskasakin opettajaksi.

24) Mutta töissä mekin käymme ja veromme maksamme, jotta te parempiosaiset (esim. keskustassa asuvat) saisitte lapsillenne parhaan mahdollisen koulutuksen ilman häiriötekijöitä (maahanmuuttajia).

Näiden kahden varsin negatiivisen diskurssin lisäksi maahanmuuttajia kuvataan aineistossa myös *kyvykkäinä oppijoina*. Tässä diskurssissa maahanmuuttajataustaiset oppilaat nähdään varsin etevinä oppijoina, joilla on mahdollisuuksia saavuttaa elämässään mitä vain, mutta pelkona on, että kyvykkyys jää käyttämättä vajavaisen kielitaidon takia (25). Diskurssissa esimerkiksi kiinalais- ja intialaistaustaiset oppilaat nähdään varsin terävä-älyisinä oppilaina, jotka menestyvät PISA-tutkimuksessa kantaväestön tavoin tai jopa paremmin (26). Kahdesta aiemmasta diskurssista poiketen tässä diskurssissa maahanmuuttajia ei nähdä uhkana tai haittana kantaväestön oppimiselle, vaan heillä ajatellaan olevat samantyyppiset mahdollisuudet oppimiseen kuin kantaväestölläkin.

25) Maahanmuuttajataustaisten lasten karsiutuminen jatko-opinnoista on kansallinen tragedia, koska silloin jää kyvykkyyttä hyödyntämättä.

26) On vaikea kuvitella, että kohtaamieni terävä-älyisten kiinalais- ja intialaisopiskelijoiden jälkikasvulla olisi penintäkään ongelmaa PISA-mitteloissa.

Näiden kolmen diskurssin lisäksi aineistosta on havaittavissa myös maahanmuuttajia *puolustava* diskurssi. Tässä diskurssissa uskotaan, että maahanmuuttajat eivät ole syy Suomen heikentyneisiin PISA-tuloksiin (27) & (28). Diskurssissa kyseenalaistetaan oletus siitä, että maahanmuuttajataustaisuus tarkoittaisi automaattisesti köyhää lähiöasukkia (29). Diskurssissa myös muistutetaan, että erilaisten stereotyyppisten oletusten julkituominen maahanmuuttajien osaamistasosta ja asuinpaikasta on varsin vaarallista ilman tutkimustietoa (30). Diskurssissa myönnetään, että heikolla kielitaidolla opiskelu on haastavaa, mutta tällä ei nähdä olevan vaikutusta esimerkiksi kantaväestön oppimiseen (31). Diskurssissa maahanmuuttajat nähdään siis tasavertaisina oppijoina kantaväestön kanssa.

27) Jos joku tulkitsee tämän maahanmuuton syyksi, hän vain kertoo, ettei ymmärrä tutkimusmetodeista mitään.

28) Itse minun on vaikea uskoa, että mikään epäsuorakaan maahanmuuttoefekti olisi pääasiallinen syy näihin tuloksiin.

29) Kotitausta on muutakin kuin rahaa, joten köyhässä lähiössä asumisesta ei voi päätellä mitään koulumenestyksestä. Ei ole myöskään tutkimusta siitä, että maahanmuuttajat asuisivat keskimäärin matalan tulotason alueilla.

30) Molemmat oletukset ovat vähän vaarallisia ja arkaluontoisia. Jos tällaisen haluaa esittää, pitäisi olla tutkimustietoa oletusta tukemassa.

31) Jokainen vaihto-oppilasvuoden viettänyt voinee vahvistaa, että ei-äidinkielellä opiskelu tuo lisähaasteita oppimiseen.

4 PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkielmassa selvitettiin diskurssianalyysia hyödyntäen, miten maahanmuuttajia representoidaan vihreiden kansanedustaja Osmo Soininvaaran PISA 12 -tuloksia käsittelevässä blogitekstissä ja sen 50 ensimmäisessä kommentissa. Blogitekstissä ja kommentteissa käytettyjen maahanmuuttajien nimitysten ja arvottavien ilmausten perusteella haettiin vastausta tutkimuskysymykseen: Millaista representaatiota maahanmuuttajista rakennetaan Osmo Soininvaaran blogitekstissä ja sen kommentteissa? Maahanmuuttajien nimityksiä ja arvottavia ilmauksia tarkastelemalla muodostettiin neljä eri diskurssia, joiden kautta maahanmuuttajia aineistossa representoidaan. Nämä diskurssit ovat: *maahanmuuttajat pedagogisena haasteena ja uhkana, maahanmuuttajat köyhinä lähiöasukkeina, maahanmuuttajat kyvykkäinä oppijoina ja puolustava suhtautuminen maahanmuuttajiin.*

Tutkimustuloksena voidaan todeta, että maahanmuuttajista käytetyt nimitykset eivät itsessään kerro tavasta, jolla maahanmuuttajista puhutaan. Mitään tiettyä nimitystä ja diskurssia ei siis voi yhdistää keskenään. Tapa tulee ilmi tarkastellessa nimityksen ympärillä olevia sanavalintoja ja arvottavia ilmauksia. Aineistossa ilmenevät arvottavat ilmaukset ovat pääasiallisesti negatiivisia.

Aineiston vallitsevin diskurssi on *maahanmuuttajat pedagogisena haasteena ja uhkana.* Tähän diskurssiin kuuluvia kommentteja on aineistossa eniten. Vallitsevan diskurssin kanssa vuoropuhelussa on useimmiten *maahanmuuttajia puolustava diskurssi.* Kommenttiketju rakentuu monessa kohtaa aineistoa näiden kahden diskurssin vuoropuhelulle. Näiden kahden eniten valtaa saavan diskurssin lisäksi aineiston kaksi muuta diskurssia pääsevät ääneen vaihtelevasti. Niiden rooli ei siis ole aineistossa yhtä suuri kuin kahden vallalla olevan diskurssin.

Maahanmuuttajista rakennetaan aineistossa sekä positiivista että negatiivista representaatiota. Toisaalta maahanmuuttajat nähdään vajavaisen kielitaitonsa takia haasteena ja uhkana kantaväestön oppimiselle ja koulujen yleiselle tasolle, toisaalta taas kantaväestön kanssa samanarvoisina ja yhtäläiset oppimisvalmiudet omaavina koululaisina. Heidät kuvataan myös köyhiksi ja heikosti koulussa pärjääviksi lähiöasukeiksi, mutta samalla myös kyvykkäiksi oppijoiksi. Kuten diskurssintutkimuksessa on tyypillistä, myös tässä tapauksessa aineistosta löytyy yhtäaikaisesti monta eri diskurssia. Kuten Fairclough (1997: 76) toteaa, tekstit ovat usein erilaisten diskurssityyppien monimutkaisia sekoituksia.

Aineistosta muodostetut neljä diskurssia voidaan jakaa diskurssijärjestykseen esimerkiksi yksilöiden tasa-arvoa painottavin perustein. Tässä tapauksessa *maahanmuuttajia puolustavaa* ja *maahanmuuttajia kyvykkäinä oppijoina* näkeviä diskursseja voidaan pitää muita vallitsevia diskursseja sosiaalisesti hyväksyttävimpänä. Nämä diskurssit ovat siis tässä tapauksessa diskurssien keskinäisessä arvojärjestyksessä kahta muuta maahanmuuttajadiskurssia ylempänä. Diskurssien arvojärjestys kuitenkin muuttuu, jos diskurssit jaotellaan järjestykseen esimerkiksi maahanmuuttoa vastustavin perustein. Tällöin arvojärjestyksen kärkeen nousevat *maahanmuuttajat haasteena ja uhkana* sekä *köyhinä lähiöasukkeina* näkevät diskurssit. Diskurssien arvojärjestys on näin ollen erilainen eri tilanteissa, eri paikoissa, eri aikoina ja eri ryhmien keskuudessa (Pietikäinen & Mäntynen 2014:58).

Suonisen (1999: 19) mukaan kunkin henkilön kielenkäyttö ja sanavalinnat luovat väistämättä mielikuvia siitä, millainen kielenkäyttäjä on moraalisen toimijana: mikä on hänelle itsestään selvää, mitä hän arvostaa ja mitä puolestaan pitää omituisena tai loukkaavana. Myös aineistosta muodostetut diskurssit luovat mielikuvia kommenttien kirjoittajien ja blogin pitäjän arvomaailmoista. Positiivisten diskurssien perusteella kommenttien kirjoittajista muodostuu mielikuva suvaitsevaisista, empaattisista ja tasa-arvoa kannattavista kansalaisista. Negatiiviset diskurssit puolestaan luovat mielikuvaa kapeakatseisista, suvaitsemattomista ja ehkä jopa hie-man pelokkaista ja epäilevistä henkilöistä. Nämä kielenkäytön ja sanavalintojen perusteella muodostetut mielikuvat eivät välttämättä vastaa kommentoijien todellista arvomaailmaa, vaan ne ovat vain kielenkäytön perusteella luotuja mielikuvia asiasta. Erilaiset sanavalinnat olisivat taas luoneet toisenlaisia mielikuvia. Asiat voidaan siis esittää aina monella tapaa ja kullakin tavalla on omanlaiset seurauksensa niin puheena olevan asian kuin asianomaisten kannalta (Pietikäinen & Mäntynen 2014: 56).

Aiempiin maahanmuuttajien representaatiota käsitteleviin opinnäytteisiin verrattuna tässä tutkielmassa selvitetään tarkemmin tapaa, jolla maahanmuuttajista puhutaan koulutuksellisessa kontekstissa. Lambergin (1999), Somarin (2012) ja Koivurannan (2013) opinnäytteissä selvitetään tapaa, jolla maahanmuuttajista puhutaan yleisesti sanomalehdissä. Aiempien opinnäytteiden aineistona on käytetty sanomalehtiartikkeleita, mutta tässä tutkielmassa aineistona käytetään blogitekstin kommentteja. Maahanmuuttajista luotu kuva ei siis tässä tapauksessa ole toimituksellinen valinta, vaan kuvaa on luomassa lehden toimittajien sijasta suuri joukko toisilleen tuntemattomia ja kasvottomiksi jääviä verkkokeskustelijoita. Tutkielman aineisto on siis aiempiin aiheesta tehtyihin opinnäytteisiin verrattuna varsin erilainen.

Vaikka tutkimusaineistot eroavat toisistaan, löytyy sekä sanomalehtiartikkeleihin että blogitekstiin ja sen kommentteihin pohjautuvista maahanmuuttajien representaatioista paljon

yhteistä: Molemmissa tapauksissa voidaan havaita sekä maahanmuuttajia puolustavia että vastustavia diskursseja. Maahanmuuttajat nähdään niin haasteena ja uhkana kuin kykynä ja mahdollisuutena.

Koska kyseessä on kandidaatintutkielma, tutkielman aineisto on varsin suppea. Aineistossa oli mukana blogikirjoituksen 146 kommentista vain 50 ensimmäistä. Olisi mielenkiintoista toteuttaa sama tutkimus ottaen aineistoon mukaan kaikki Soininvaaran blogikirjoituksen kommentit. Olisi myös mielenkiintoista vertailla, muuttuuko aineiston diskurssijärjestys laajempaa aineistoa käyttäen tai löytyykö aineistosta mahdollisesti aivan uusia diskursseja, jotka eivät pääse ääneen blogikirjoituksen 50 ensimmäisessä kommentissa.

Osmo Soininvaaran blogin lisäksi PISA 12 -tuloksista on käyty laajaa keskustelua myös muualla verkossa. Yksi varteenotettava tutkimusaihe olisi tutkia maahanmuuttajien representaatiota samasta aiheesta jollakin yleisellä keskustelupalstalla, jossa kommentit eivät pohjautu mihinkään tiettyyn kirjoitukseen. Millaiset diskurssit olisivat tällöin vallalla? Samalla voisi tehdä vertailua kansanedustajan blogiin tulleiden kommenttien ja yleisen keskustelupalstan kommenttien välillä.

LÄHTEET

Andersson, Leif, Arffman, Inga, Kupari, Pekka, Nissinen, Kari, Puhakka, Eija, Vettenranta, Jouni & Välijärvi, Jouni 2013: *PISA 12 ensituloksia*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013: 20. <http://minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/okm20.pdf?lang=fi>. 14.1.2015

Fairclough, Norman 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.

Harju-Luukkainen, Heidi, Nissinen, Kari, Sulkunen, Sari, Suni, Minna & Vettenranta, Jouni, 2014: *Avaimet osaamiseen ja tulevaisuuteen. Selvitys maahanmuuttajataustaisten nuorten osaamisesta ja siihen liittyvistä taustatekijöistä PISA 2012 -tutkimuksessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Iltalehti 2013: $10 + 5 + 4 + 5 = 24$ syytä Pisa-romahdukseen. http://www.iltalehti.fi/uutiset/2013120317790805_uu.shtml. 7.1.2015

Kilpi, Tuomas 2006: *Blogit ja bloggaaminen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Koskinen, Kaisa 2014: Tunteella ja tuttavallisesti: Margot Wallströmin blogi osana Euroopan komission viestintää. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa: Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen* s. 127–147. SKS.

Koivuranta, Sanna 2013: ”Sinnikkäät leirytyjät” – *Ulkomaalaisromanien representointi Helsingin Sanomien uutisissa*. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopiston kielten laitos.

Lamberg, Seija 1999: *Maahanmuuttajat ja rasismi sanomalehti Keski-suomalaisen artikkeleissa*. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne, 2014: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Pynnönen, Anu 2013: *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia ja olla kriittinen*. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42412/978-951-39-5471-0.pdf?sequence=1>. 15.1.2014

Somari, Marjo 2012: *Somalien representointi Helsingin Sanomien uutisoinnissa: 1990-luvun somalishokista 2010-luvun integraatioon*. Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopiston teologian tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos, viestintä.

Suoninen, Eero 1999: Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. – Jokinen Arja, Juhila Kirsi & Suoninen Eero (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 17–36. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Väestöliitto 2013: *Maahanmuuttajien määrä*. http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/. 7.1.2015

Aineistolähteet

Soininvaara, Osmo 2013: *Vaikuttiko näytteen valinta Pisa-katastrofiin?* <http://www.soininvaara.fi/2013/12/08/vaikuttiko-naytteen-valinta-pisa-katastrofiin/>. 8.4.2015